TIJD Schrift

nummer 64, juni 1997

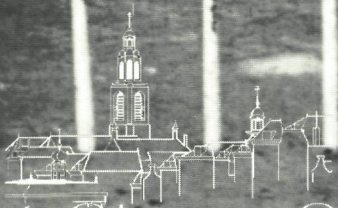

Historische Vereniging Vlaardingen

Colofon

De Historische Vereniging Vlaardingen heeft tot doel het bevorderen van:
- de belangstelling voor en de kennis van de stad Vlaardingen en haar bewoners;
- het behoud en het herstel van gebouwen en stedebouwkundige structuren en landschappen;
- het behoud en het verzamelen van die gegevens die van belang zijn voor de geschiedenis van de stad.

De contributie bedraagt *f* 32,50 per jaar, voor jongeren t/m 25 jaar *f* 25, te voldoen per acceptgirokaart. Het postgironummer van de vereniging is 750978. Leden krijgen jaarlijks het Historisch Jaarboek en 4 x per jaar het verenigingsblad Tijd-Schrift.

Het bestuur is als volgt samengesteld:

W.C. den Breems, voorzitter
C.J. Hart, secretaris
A.W.J. Andriessen, penningmeester
J. van Elk
A. Ouwendijk
E. van Rongen
mevr. H.C. Verloop

Adres secretariaat/ledenadministratie:
Prins Bernhardlaan 12
3135 JB Vlaardingen
Telefoon (010) 434 7063

Verkoop losse uitgaven:
Arnold Hoogvlietstraat 69
3134 CB Vlaardingen
Telefoon (010) 434 6864

Redactie Tijd-Schrift:

E. van Rongen, eindredacteur
K. Bloem
C.M. van den Boogert
A. Maarleveld
B. Ruigrok

Redactie-adres:
Paul Henri Spaakring 22
3137 DJ Vlaardingen
Telefoon (010) 474 9416

Bijdragen aan de inhoud van Tijd-Schrift zijn van harte welkom. In verband met de geautomatiseerde verwerking van de teksten ontvangt de redactie deze graag op 3,5" diskette, bij voorkeur in WordPerfect voor Apple Macintosh of WP in MS-DOS formaat.

ISSN 1380-2992 © Historische Vereniging Vlaardingen
Niets van deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Redactioneel	3
Mededelingen van het bestuur	4
De Struyckstraat - *J. Dessens*	5
Jacob Meeszn Brasser, de 'Snickman' - *M.A. Struijs*	14
Weet u het nog? - *W.C. den Breems*	27
Lezingen- en excursiecommissie	29
Lezingen	32
Aanbieding Jaarboeken en Tijd-Schriften	34
Boekbespreking	35

Vanaf de Maassluissedijk kijken we de Struyckstraat door. Jan Dessens neemt ons mee terug naar de tijd van zijn jeugd, die hij in dit straatje doorbracht. Op de achtergrond staat aan het Westnieuwland, tegenover de ingang van de straat, het pand waar Maart Zonneveld haar winkeltje dreef. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

MAKELAARDIJ
DeWitte

DeWitte
verzekerings
adviseurs

Bemiddeling bij:
Koop en verkoop
Huur en verhuur
Hypotheken
Taxaties
Beheer

NVM MAKELAAR

Alle verzekeringen

Schiedamseweg 26 Vlaardingen
Telefoon (010) 434 38 44
Telefax (010) 435 93 34

1e VLAARDINGSE HYPOTHEEKCENTRUM BV

SCHIEDAMSEWEG 26
POSTBUS 188
3130 AD VLAARDINGEN
TEL. 010 - 4358662

heto
schoonmaakbedrijf b.v.

J.H. van 't Wout

Industrieweg 16
3133 EE Vlaardingen

Tel.: (010) 435 51 66
Fax: (010) 435 04 76

- NIEUWBOUW
- RENOVATIE
- ONDERHOUD
- GROND- EN KABELWERK
- RIOLERING- EN STRAATWERK

WERNER
AANNEMINGSBEDRIJF bv

James Wattweg 26
Postbus 136
3130 AC Vlaardingen
Telefoon: 010 - 4358844
Fax 010 - 4602603

Redactioneel

In de Mei-vakantie heb ik met vrouw en kinderen een korte, maar helaas door kou en regen niet al te comfortabele kampeervakantie in Parijs doorgebracht. Een stad met een lange, turbulente geschiedenis, maar uit het wat verdere verleden zijn voornamelijk grote monumentale gebouwen, paleizen en kerken, overgebleven. Veel van de oorspronkelijke bebouwing is verdwenen, met name in het centrum, waar in de vorige eeuw baron Hausmann grote boulevards liet aanleggen en daarmee het bijzonder open karakter van de stad bepaalde. Ik moest daarbij onwillekeurig denken aan de doorbraken die in het centrum van Vlaardingen gemaakt zijn, maar die absoluut niet hetzelfde effect hebben als de werken van de baron. Maar ja, Parijs is niet voor niets een wereldstad ... Toch heeft ook Vlaardingen, zij op bescheidener schaal, wereldfaam. Aan de andere kant van deze aardbol zijn er mensen die zich nog steeds interesseren voor het wel en wee van de Haringstad. Wij ontvingen van een ex-Vlaardinger uit Australië, Jan Dessens, allereerst een waarderende brief over het Tijd-Schrift waarin het bombardement op de Sunlightfabriek werd beschreven, en daarnaast een verhaal met zijn (jeugd)herinneringen uit de Struyckstraat. In de koude, natte tent in Parijs was het niet prettig, maar dat was maar tijdelijk. Een warm comfortabel huis wachtte ons weer in Vlaardingen. De bewoners van de Struyckstraat misten dit comfort echter altijd. Misschien dat het uit idyllisch oogpunt jammer is dat dit op het oog aardige woonstraatje verdwenen is, maar de woonomstandigheden zijn er in de huidige nieuwbouw wel aanzienlijk op vooruitgegaan. Gelukkig maar.

Een tweede bijdrage in dit Tijd-Schrift is een misdaadverhaal van de hand van Matthijs Struijs. Ook voor de hedendaagse misdadiger is het maar goed dat de tijden veranderd zijn. Aan de andere kant zouden de zware lijfstraffen misschien wel wat afschrikwekkender werken dan het vooruitzicht enige tijd in een redelijk comfortabele gevangenis door te moeten brengen. Maar ja, we zijn beschaafde mensen en voor een eenvoudige diefstal wordt men tegenwoordig niet meer van overheidswege gewurgd. Lees en huiver.

Ten slotte, voor wie dat nog niet gedaan heeft: denkt u aan het betalen van de contributie? Het bespaart ons een hoop administratieve rompslomp als u tijdig betaalt.

De redactie wenst u weer veel lees- en kijkplezier.

Eric van Rongen, eindredacteur

Mededelingen van het bestuur

Bestuurswisseling

Op de op 24 maart j.l. gehouden Algemene Ledenvergadering hebben we afscheid genomen van een drietal bestuursleden: de heren W. van de Wetering, J. van Hees en J.J. Westerdijk. Allen hebben zich geruime tijd voor de Historische Vereniging ingezet en het is goed om hen op deze plaats nog eens hartelijk te danken voor hun inzet. In het bijzonder mag wel het vele werk dat de heer Westerdijk voor de vereniging heeft gedaan genoemd worden. Gedurende een groot aantal jaren heeft hij met grote precisie de functie van penningmeester en ledenadministrateur vervuld. Het is bijzonder jammer dat hij om gezondsheidsredenen deze werkzaamheden heeft moeten beëindigen. De vereniging is hem veel dank verschuldigd!

In zijn plaats als bestuurslid en penningmeester is nu gekozen de heer A.W.J. Andriessen, Gijsbregt van Amstelstraat 54, 3132 VG Vlaardingen, telefoon 4356285. Het tweede nieuwe bestuurslid is de heer J. van Elk, die wij al enige tijd kennen als lid van de lezingencommissie. Beide bestuursleden veel succes toegewenst!

Contributie

Kort voor de Algemene Ledenvergadering werd ons meegedeeld dat de financiële bijdrage van de Gemeente Vlaardingen aan het Historisch Jaarboek met ingang van 1997 is stopgezet. De reden is, dat het desbetreffende fonds leeg is. Een bijzonder vervelende ontwikkeling, die onvoorzien een zware druk legt op de begroting van 1997. Vanwege de stijgende kosten en om het voortbestaan van het Historisch Jaarboek niet in gevaar te brengen, heeft het bestuur op de Algemene Ledenvergadering voorgesteld de contributie met ingang van 1 januari 1998 te verhogen naar *f* 35,00 per jaar. De vergadering ging hiermee accoord.

Het bestuur zal trachten om in goed overleg met de Gemeente Vlaardingen tot een subsidieregeling voor het Jaarboek te komen. Tenslotte is het Jaarboek niet alleen voor de Historische Vereniging, maar voor de gehele Vlaardingse gemeenschap van belang. Het bevat immers ook de Jaarverslagen van 'historisch getinte' verenigingen en organisaties en niet te vergeten de hooggewaardeerde Vlaardingse Kronieken.

Het leven in de oude Struyckstraat, een verdwenen straatje

Jan Dessens

Tot m'n zestiende jaar woonde ik in een klein, inmiddels lang verdwenen Vlaardings straatje: de Struyckstraat, met z'n 18 kleine bedompte donkere huisjes. Het straatje lag haaks aan de voet van de Maassluissedijk. Een stenen trap leidde van de straat tot boven aan de dijk. Stalen paaltjes versperden beide einden van de straat en maakten het onmogelijk er met paard en wagen in te rijden. Dat was erg lastig voor de bezorgers van brood, groente, melk, bloemen, kolen en dergelijke, die hun voertuigen in het Westnieuwland moesten laten staan. Het had ook tot gevolg dat de bewoners van het straatje met hun volle vuilnisbakken naar het Westnieuwland moesten lopen, als de man met de ratel de aantocht van de vuilniskar aankondigde.

De bewoners van de Struyckstraat vormden in de tijd dat wij daar woonden, van 1938 tot 1949, een bont gezelschap. Wapenaar was stuurman op een Vlaardingse logger, Wim Klos verdiende 's zomers z'n geld door met een ijskar door de stad te sjouwen. Gerkema, een gepensioneerde bakkersknecht, was door de huiseigenaren belast met het innen van de wekelijkse huur in de straat. Hij ging veel vissen en de straat profiteerde van z'n visvangst. Jaap Kauffeld verdiende als koetsier voor verschillende Vlaardingse bedrijven z'n geld. Zijn hobby was het maken van zwepen. De Jong was ijzerwerker op de werf van Figee. Marion had het voor de straat nogal vreemde beroep van kunstschilder. Hij werkte in een atelier in het Westnieuwland, waar we dikwijls z'n schilderijen bewonderden. Later voer hij op de zeeslepers van Smit. Verder woonden er nog Eef van Veen, de langste man in de straat, en Van Vliet, die voor iedereen behangde. De 18 gezinnen hadden bij elkaar zo'n 44 kinderen.

De huisjes

Zelfs in die tijd, toen de mensen wat ongerief betreft wel wat gewend waren, viel het leven in deze veel te kleine, natte huisjes onderaan de dijk niet mee. Voor sommige grote gezinnen leken de twee miezerige kamertjes en het zoldertje met twee bedsteden soms meer op een mierenhoop. In het ene kamertje was bij de achtermuur een granieten gootsteen. Daarop stond ook een gasstel, met dikwijls daarnaast nog een petroleumstel: dat kookte goedkoper! Dat was dus de 'keuken'. Ook was daar de wc-deur, die meestal op een kier stond om de gebruiker wat licht te verschaffen. Luchtjes van keuken en wc losten daar in elkaar op. Er was overigens wel een flink gat gezaagd in de zoldervloer boven de gootsteen om voor enige ventilatie te zorgen, maar dat maakte de atmosfeer er voor de slapers op zolder weer niet beter op. Omdat er geen raam zat in de muur bij de gootsteen stond m'n moeder daar altijd in het donker te werken. Het enige lichtpunt bevond zich aan de voorkant, waar ook het raam was.

Naast de keukenkast in datzelfde kamertje lag het kolenhok. Als de mannen van Brobbel's kolenhandel daar 's winters hun 6 mud cokes instortten, moest het hele kamertje worden schoongemaakt. De verlichting van de huisjes bestond uit een gaslamp in beide kamertjes en een olielamp of kaars op de zolder. Iedere week kwam de "peterolie"man langs met z'n handkar om de nodige petroleum te leveren. Om gas te hebben moest er telkens een penning in de meter gedaan worden.

Foto's op de vorige pagina:
De huisjes aan de Struyckstraat zijn rond de vorige eeuwwisseling gebouwd. Erg oud zijn ze dus niet geworden, want in de zestiger/zeventiger jaren zijn ze alweer afgebroken. In de eerste helft van deze eeuw was het een kinderrijk woonstraatje. Op de onderste opname uit de vijftiger jaren is het aanzienlijk minder druk (maar een fotograaf was toen ook geen bezienswaardigheid meer). (Foto's: Stadsarchief Vlaardingen)

Het dagelijkse leven

's Maandags was het wasdag. Er was maar één plaats waar de vrouwen raak konden spatten in hun wastobben en dat was in de straat, pal voor de eigen voordeur. Het hete water, nodig voor het wassen van met name de nogal vuile werkkleren, werd gehaald bij Groeneveld's waterstokerij aan het Westnieuwland. Die leende je een kruiwagen om het tonnetje heet water thuis te brengen. Piet Groeneveld verkocht ook zeep en levensmiddelen en het was daar dikwijls een drukte van belang. Op een dag gebeurde er een vreselijk ongeluk in die waterstokerij. De familie Groeneveld woonde

boven de winkel en beneden aan de trap was de grote ketel voor heet water. Die dag viel hun kleine dochtertje naar beneden in een teil met kokend water. Het kind overleefde dat niet en de hele omgeving was verslagen en diep bewogen met dit verschrikkelijke verlies.

Levensmiddelen en zuivelproducten kon je ook verkrijgen bij Maart Zonneveld, die een winkeltje dreef aan het Westnieuwland, vlak voor de Struyckstraat. Zij moest soms lang op haar centen wachten, bijvoorbeeld als iemand zonder werk was en toch wilde blijven eten, maar daar maakte ze geen probleem van.

Vlak naast de waterstokerij van Groeneveld was de slagerij van Maarten Broek. Die slachtte lange tijd nog zelf iedere week een varken. De wekelijkse komst van de vrachtauto met varkens in het Westnieuwland was voor de bewoners van de Struyckstraat altijd

De ingang van de Struyckstraat en het Westnieuwland met enkele bedrijfjes die in het jonge leven van Jan Dessens een belangrijke rol speelden. In het hoge pand achter de auto had Rein Remmerswaal zijn fietsenwerkplaats. Daarnaast zit in het lage pandje de slagerij van Maarten Broek. In het hoge pand rechts daarvan, dat op de foto in gebruik is bij Brobbel, was eertijds de waterstokerij van Piet Groeneveld gevestigd. De kolensjouwers van Brobbel hoefden met hun 6 mud cokes alleen de hoek maar om, om de huisjes aan de Struyckstraat te bevoorraden. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

een verzetje. Slager Broek plaatste een ladder dwars over de ongeveer 6 meter brede Struyckstraat, zodat het beest van de vrachtwagen zo het slachthuis in kon rennen. Maar de varkens werden meestal wantrouwig zo gauw ze op straat stonden (waarschijnlijk roken ze bloed) en probeerden dikwijls het Westnieuwland in te rennen of over de ladder heen te komen. Wij als kinderen werden even later wel stil van het gekrijs dat uit het slachthuis kwam.

Naast Broek, op de hoek van de Struyckstraat, was de werkplaats van Rein Remmerswaal. Rein repareerde er fietsen, maar sleutelde ook veel aan motorfietsen, zoals de Harley Davidson van de politie. Zelf bezat hij, evenals sommige van z'n vrienden, een motor met zijspan. Het was vaak een komen en gaan van ronkende motoren die uitgeprobeerd werden tussen de huizen van het Westnieuwland. Rein verhuurde ook fietsen en menig kind in de Struyckstraat leerde fietsen voor een dubbeltje per uur.

De oorlogsjaren

De oorlog in 1940 begon voor de Struyckstraat 's morgens vroeg op die tiende Mei met Duitse jachtvliegtuigen die al schietend rakelings over onze daken vlogen. We konden de piloten achter hun raampjes zien zitten! Veel mensen gingen boven op de dijk staan kijken wat dat nu wel allemaal te betekenen had. Al heel gauw werd melkboer Van der Ende, die aan de Maassluissedijk woonde, geraakt door een kogel van één van die vliegtuigen en dodelijk verwond. Hij was op weg naar de andere kant van de dijk, waar z'n paard op een grasveldje liep te grazen. De mensen waren nu zo bang geworden, dat ze hun huizen niet meer uitkwamen. De angst voor wat plaats vond maakte de mensen irrationeel. Inplaats van thuis te blijven en zo een verspreid doelwit te vormen, besloten veel gezinnen 's nachts bij elkaar te blijven. Ons huisje was propvol met families die bleven overnachten. Twee nachten lang sliepen we met z'n allen op de vloer. Na verloop van tijd waren de zenuwen weer wat gestild en iedereen ging weer naar huis. De kinderen vonden het een geweldig avontuur en vonden het jammer dat er zo gauw een eind aan kwam.

Na het bombardement op Rotterdam kregen een paar families die hun huis daar hadden verloren woningen in de Struyckstraat

toegewezen die net leeg waren gekomen. Het was moeilijk voor die mensen zich thuis te voelen in een totaal andere omgeving. De mensen die al in de Struyckstraat woonden kenden elkaar door en door. De Rotterdammers bleven bij mij weten altijd een beetje op de achtergrond als bewoners van de Struyckstraat.

Vele mannen in het straatje hebben de oorlog aan den lijve ondervonden. Verschillende werden in Duitsland te werk gesteld. Eén van hen was Jaap Kauffeld. Nadat hij het bevel had gekregen naar Duitsland te gaan, dook hij onder. De Vlaardingse politie had hem echter al snel opgespoord en hij werd via het concentratiekamp Amersfoort naar Duitsland getransporteerd. Rein Remmerswaal verbleef de hele oorlogstijd in het concentratiekamp Buchenwald, nadat hij was gearresteerd voor illegale activiteiten. Een andere buurman, Jan Hoogstad, werd door de Jappen op Billiton gevangen genomen en in één van hun beruchte kampen daar vast gehouden.

Ook in de Struyckstraat drongen de berichten over de oorlog door. Het bombardement door de Engelsen van de Mohne-dam in Duitsland, Dolle Dinsdag, de atoombom op Hiroshima en de vreemde soldaten in de straat maakten dat ook wij de oorlog in al zijn facetten ervoeren.

De voedselvoorziening werd steeds slechter. Nog een tijdje kon je bij boer Roest in het Westnieuwland een flinke hoeveelheid aardappelschillen ruilen voor wat melk. We bedelden die schillen langs de deur bij elkaar. Op een bepaald moment had Brobbel geen kolen meer. De mensen begonnen toen van binnen hun huizen af te breken voor brandhout om wat warmte te hebben. Wij kwamen op die manier van onze bedsteden op zolder af.

De mensen die in die tijd in de Struyckstraat woonden waren niet bevoorrecht met veel scholing. Maar ondanks veel propaganda van de N.S.B., geloofden zij niet, in tegenstelling tot vele zogenaamde hoge Pieten, dat de Moffen deze oorlog konden winnen. Er werd veel gepraat over "na de oorlog" en daar werd altijd mee bedoeld: "als Duitsland verslagen is". Er woonden geen N.S.B.-ers in de straat, al kochten sommige gezinnen weleens Volk en Vaderland om er de kachel mee aan te maken!

Foto's op de vorige pagina:
Na de afbraak van de benauwde arbeiderswoninkjes is er een moderne woonbuurt verrezen. Wat een verandering!
Comfortabele woningen met, heel bijzonder, tuinen bovenop een parkeergarage.
(Foto's: Stadsarchief Vlaardingen)

Tussen 1940 en 1945 trokken er vaak Duitse militaire colonnes over de Maassluissedijk naar Hoek van Holland. Soms stopte zo'n colonne, bestaande uit paarden en wagens, enige motorfietsen en soldaten te voet, dichtbij de Struyckstraat om te rusten en wat te eten. Het moet gezegd worden dat het geduld van die soldaten voor ons jongens heel groot was. We klommen overal op en over, aten hun kuch en vonden het allemaal heel spannend, vooral al die wapens die we met grote belangstelling bekeken.

Ondanks de oorlog was er toch veel humor in de Struyckstraat. Koetsier Jaap Kauffeld, die toen werkte voor het visbedrijf Hoogerwerf en Van Leeuwen, bracht iedere dag na het werk de paarden naar het land. Hij liep dan door de Struyckstraat, waar die knollen nog groter leken dan ze al waren. Op een keer liet hij zo'n paard gedeeltelijk naar binnen lopen bij buurvrouw Hoogstad. Dat mens gaf een luide gil toen ze zo opeens dat paard binnen zag komen. De buren sloegen zich op de dijen van het lachen. Slager Maarten Broek was ook een grapjas en hield op zekere dag een koeiekop door het open raam van vrouw Zwaneveld, die de vloer aan het boenen was. Die kreeg haast een hartaanval toen ze opkeek en die kop zag. Wekenlang werd er in de straat gepraat over zulke geslaagde grappen.

Na de oorlog: de grote verandering

Het einde van de oorlog betekende ook het einde van de samenhorigheid in de Struyckstraat. Het kleine wereldje van ons straatje, waarin gedurende de oorlog weinig verandering kwam, scheen open te breken. De mensen praatten over grotere huizen in andere wijken en de één na de ander verdween. Er kwam meer werk, ook voor de intussen 14 jaar oud geworden jongens en meisjes. Door hun baan kwamen ze in contact met andere mensen en sloten ze andere vriendschappen. De huisjes werden wat verbeterd en er kwam electriciteit. Toen waren wij echter al verhuisd naar de Westwijk.

Er waren wel eens burenruzies in het straatje, meestal begonnen over vechtpartijen tussen kinderen. De kinderen waren allang weer vriendjes als de ouders nog na ruzieden over alles wat er tijdens zo'n woordenwisseling werd uitgeflapt. Maar eigenlijk is het

een wonder dat er niet veel meer problemen waren in de Struyckstraat, waar de mensen veel te dicht bij elkaar woonden, in veel te kleine huisjes, met totaal geen comfort en in grote armoe. De meeste bewoners waren harde werkers, maar werden heel slecht betaald voor hun werk. Gelukkig werd het voor hun kinderen een betere wereld.

In 'zaliger memorie' Jacob Meeszn Brasser, in de wandeling genaamd Snickman

Matthijs A. Struijs

Op 28 juli 1675 stelden de heren van de wet van Vlaardingen, zeg maar de wethouders, curatoren aan over de boedel en effecten van Jacob Meeszn Brasser 'zaliger (memorie)'. Deze Brasser was dus overleden, maar of hij echt 'zalig' kan zijn geworden moet de lezer aan het einde van dit verhaal zélf maar beoordelen.

Bij een onderzoek in de Stadsrekeningen van Vlaardingen, die vanaf 1573 bewaard zijn gebleven, kwam ik in de rekening over het jaar 1678 een uitgavenpost tegen van 33 gulden en 11 stuivers, een bedrag dat was betaald "aan de huysvrouw van Carel den Diender off voor haer reeckeningh aen Eduard van der Gon, 't gunt is gecoght tot uytrustinge van de Snickmans Jonge naer Oost-Indië" en vervolgens nog een betaling van 7 gulden en 4 stuivers voor "een maand kostgeld voor de Snickmans jongen aan de huysvrouw van Carel Verhaver". Dit lezende realiseerde ik mij dat ik de naam 'Snickmans' al eerder in de rekeningen had gezien. Het is geen alledaagse naam en daardoor was deze in het geheugen blijven hangen. Deze bijnaam, want dat bleek het later te zijn, was naast wat hij feitelijk aanduidde, ook om een andere reden zeer toepasselijk!

Terugzoekend in de rekeningen vond ik in 1678, behalve de al genoemde post, nog een bedrag van 15 gulden, "aen de Snickmans tot een extraordinaris subsidie". In de rekening over 1677 komen in totaal negen posten voor van betalingen voor het onderhoud van "de jonge Snickman". Zeven maal aan "Carel den Diender", in totaal 42 gulden en 10 stuivers en tweemaal aan Geertje Willems, wellicht de vrouw van de diender, met in totaal 41 gulden en 14

stuivers. In 1676 werd in één post voor het gehele jaar 138 gulden en 2 stuivers uitbetaald "voor onderhout van de Snickmans kinderen, soo van kost en klederen etc.". In datzelfde jaar komt echter ook een post voor van een uitgave van 40 gulden en 3 stuivers, bestemd "voor de Snickmans huysvrouw tot haer soulagement 25 gulden en 15 gulden, 3 stuivers tot lasten van haer gevangenis". "Haer gevangenis", wat zou zich toch hebben afgespeeld ?

In de rekening over 1675 andermaal 4 posten voor het onderhoud van toen de "kinderen Snickmans" aan de diender, samen 54 gulden en 12 stuivers. Over wat er met de Snickmans aan de hand was geeft de rekening over hetzelfde jaar enige duidelijkheid. De Baljuw van Vlaardingen, Mr Pieter Reaal, kreeg namelijk 67 gulden en 14 stuivers terugbetaald, die hij had voorgeschoten "wegens de vrouw en kinderen van Snickman" maar ook voor "oncosten gevallen in de executie van Jacob Snickman"! De vader van het gezin had dus een misdaad gepleegd, was daarvoor gevonnist en dat vonnis was geëxecuteerd! Hoewel wij tegenwoordig een executie gelijkstellen aan een straf waarbij het leven aan een gevonniste wordt ontnomen, behoeft dat niet altijd zo te zijn. Elk gerechtelijk vonnis dat tenuitvoer wordt gebracht wordt 'geëxecuteerd', of het nu een boete betreft of een lijfstraf, zoals bijvoorbeeld geseling.

Maar uit dezelfde stadsrekening blijkt dat het hier inderdaad om de tenuitvoerlegging van een straf ging, waarbij de gevonniste ter dood werd gebracht. Aan de stadstimmerman, Jan Claeszn Schoonhout, wordt namelijk 38 gulden betaald "voor 't maken en wegdoen van 't schavot en dootkist'" terwijl nog duidelijker is de betaling van 12 gulden en 12 stuivers aan "Mr Tobias Promp, scherprechter". Het was duidelijk: Jacob Meeszn Brasser is ter dood gebracht! En éénmaal zóver, werd natuurlijk een poging gedaan om te achterhalen waaróm Jacob Meeszn Brasser deze zwaarste straf kreeg opgelegd. Daarvoor werden de zogenaamde 'Criminele Rollen' van de Schepenrechtbank van Vlaardingen geraadpleegd. Daarin zijn de verhoren, vonnissen en executies van criminele zaken vastgelegd en die zijn van 1594 tot 1810 bewaard gebleven.

Uit de behandeling van deze zaak bleek dat Brasser op 6 juli 1675 was "geapprehendeert", dus gevangen gezet. Op dezelfde dag

nog werd hij door de Baljuw, in zijn functie van Officier van Justitie, verhoord. Na dit verhoor moest Brasser in een kamer op het stadhuis blijven, om 's avonds om 5 uur "nader te worden geëxamineert", dus opnieuw verhoord. Het resultaat van dit tweede verhoor was dat de officier besloot Brasser in hechtenis te houden en hij verzocht de schepenrechtbank dan ook "dat denselven zal werden geïncarcereert ende stricktelijk bewaert". Dus in de kerker gestopt en streng bewaakt.

De daarop volgende dag werd Brasser's hechtenis verlengd en moest bovendien zijn zoon Jan Brasser óók in hechtenis worden genomen. Deze had kennelijk ook iets met de zaak te maken. Maar op dit laatste verzoek van de Baljuw beslisten de schepenen anders: Jan Brasser zou worden "bewaert" in het huis van één van de dienaren van justitie en ongetwijfeld was dat in het huis van Carel Verhaver, "de diender", die we hiervoor al tegenkwamen.

Op 9 juli 1675 "des naermiddaghs de klocke 5 uyren" verzocht de officier aan de rechtbank om Brasser een "scherper examen" te mogen afnemen. En dat "scherper" wilde dan zeggen met "tortuur". Dus door foltering met werktuigen een bekentenis afdwingen. De baljuw wilde dit doen omdat de gevangene "sijne gepleegde dieverij hartnekkig blijft ontkennen". Hieruit weten we alvast dat het om een diefstal ging. De schepenen gaven Reaal toestemming om tot een "scherper en rigoreuser examen" over te gaan, om de bekentenis "uyt des gedetineerdens mondt selve nader te mogen verstaan".

De volgende morgen om 9 uur deelde de baljuw de schepenen mee dat de gevangene zeer obstinaat bij zijn ontkenningen bleef, niettegenstaande hij over de gepleegde diefstallen het getuigenis van zijn zoon had gehoord. Deze zoon was dus blijkbaar bij de diefstal betrokken. De officier greep daarom naar zwaardere middelen om een bekentenis los te krijgen: Brasser moest aan de 'pley' worden gebracht. Bij het gebruik van de 'pley', eigenlijk 'palei', werd de verdachte aan een katrol zodanig opgehesen dat zijn lichaam werd uitgerekt. Dit uitrekken kon door het gebruik van zware gewichten nog versterkt worden, terwijl hij, uitgerekt en wel, ook nog gegeseld kon worden.

Deze marteling had de officier voor Brasser dus in gedachten

en zo te zien zou dit de eerste keer zijn dat de plei bij Brasser zou worden gebruikt. Maar de schepenen verspraken zich een beetje en gaven Reaal "andermaal" toestemming Brasser aan de plei te brengen. De schepenen kenden hun baljuw en wisten vast wel dat hij ook bij het "rigoreuser examen" de plei al had gebruikt óf er mee had gedreigd. Want al vroeg de officier toestemming voor het gebruik van het apparaat, we weten niet absoluut zeker of dit middel op Brasser is toegepast. Alleen al de bedreiging ermee kon voor de verdachte genoeg zijn om door te slaan. Maar omdat Brasser nogal hardnekkig was, zou het kunnen dat hij de foltering met het apparaat inderdaad heeft ondergaan. Genoemde 'versprekingen' van schepenen komen in de criminele rollen wel meer voor en daaruit blijkt dan dat er wel degelijk martelwerktuigen zijn gebruikt, maar op de rechtzitting wordt vervolgens gesproken over een bekentenis "buiten pijn en banden van ijzer", dus zonder gebruik van enige tortuur. Persoonlijk geloof ik dus niet zo erg meer in die 'spontane' bekentenissen van de criminelen in Vlaardingen.

Op 11 juli 1675, 's avonds om zeven uur, werd Brasser voor de schepenrechtbank gebracht, want er was iets bijzonders gebeurd,

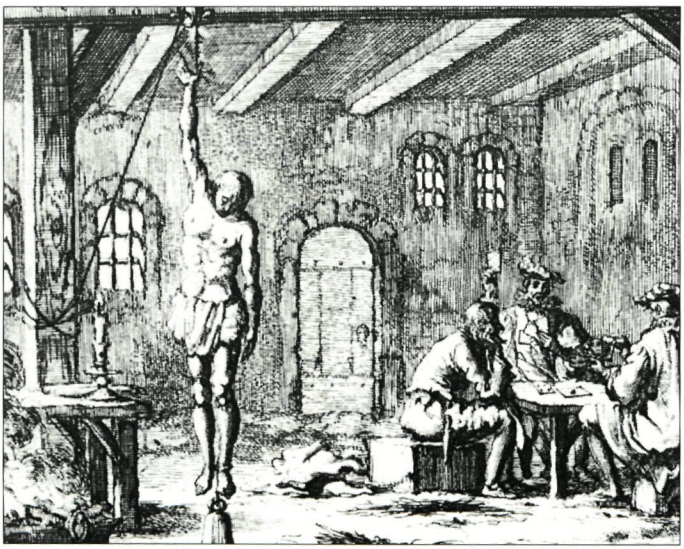

Als het gebruik van de 'palei' of 'plei' inderdaad op Brasser is toegepast, dan heeft hij er onder in het stadhuis zó bijgehangen! De verdachte hing aan een katrol aan een balk, terwijl steeds zwaardere gewichten aan zijn voeten werden gehangen, waardoor zijn lichaam zeer pijnlijk werd uitgerekt. (Afbeelding uit 'Tussen schandpaal en schavot', Zutphen, z.j.)

namelijk "vermits deselve (Brasser) sich desen middach in sijne gevanckenis heeft verhangen"! Dat was inderdaad wel iets bijzonders en zal wel tot enige opwinding binnen het stadhuis hebben geleid: de gevangene trachtte aan het aardse gerecht te ontkomen! Maar uit het feit dat hij voor de rechtbank kwam blijkt dat die vluchtpoging niet was gelukt: "doch [hij is] door één van de dienaeren van de strop afgetrocken". Omdat "sulcx als noch niet om het leven geraeckt sijnde, hebben schepenen het goet gevonden, op de voorstelling van de Bailju, denselven door één van de predicanten te doen aenspreecken". Nog diezelfde avond werd Brasser in zijn cel onder in het stadhuis bezocht door dominee Hattum, om hem "tot affschrick van diergelijcken voornemen in toecomende (soo veel doendelijck) te brenghen". Dat zal de predikant dus wel gelukt zijn, want het bleef bij deze ene poging.

Het volgende bericht is van 21 juli. Brasser ontkende nog steeds. Niet zozeer de diefstal zelf, maar hij zei niet te weten waar hij de spullen van Verdoes (kennelijk de bestolene) heeft gelaten. En dat hoewel gevangene "alreede tot twee reyse met de pley is gedreigt". (Zie je wel: twéémaal!) De baljuw wilde Brasser een nóg zwaarder examen afnemen, wat door schepenen andermaal werd toegestaan. Maar het hielp allemaal niets: Brasser bleef ontkennen te weten waar hij het gestolen goed had gelaten. De officier verzocht daarom dat de gevangene mocht worden "getortueert". En toen werd het menens, want werd Brasser tot nu toe aan de kleine tortuur onderworpen, nu kwam de pijnbank in zicht en die behoorde tot de grote tortuur. Ja echt, ook de stad Vlaardingen martelde in naam van de gerechtigheid van tijd tot tijd haar gevangenen! Ook dit verzoek van de officier werd door schepenen toegestaan: "hij gedetineerde zal worden gepijnigt"!

Op 23 juli 1675 kwam de zaak tot een afronding. Uit het requisitoir van officier Reaal komen we dan eindelijk te weten wat er precies was gebeurd, want uiteindelijk schijnt Brasser tóch het één en ander te hebben bekend. En nog wel "buyten pijn ende banden van iser", maar over de betekenis daarvan hebben we ons inmiddels al een mening gevormd.

Wat Jacob Meeszn Brasser,"in de wandelingh genaemt Snickman" bekende was dat hij in de nacht van donderdag 20 juni 1675,

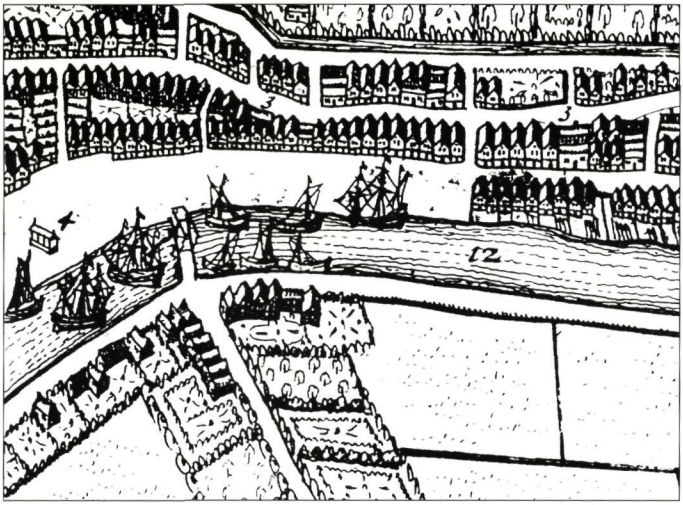

Op de noordelijke hoek van het Toepad of Schiedamseweg met de Hoflaan stond het huis van de kuiper Philips Corneliszn van Vliet, waar Brasser een venster brak. Het huis van Dirk Verdoes, waaruit hij de zilveren voorwerpen stal, was het derde huis vanaf de zuidelijke hoek van het Toepad en de Oosthavenkade. Detail van een plattegrond van Boxhorn, 1632. (Afbeelding: Stadsarchief Vlaardingen)

in gezelschap van zijn zoon Jan, was gegaan naar het huis van Dirck Verdoes aan de Haven. Dicht bij dat huis lag in de Haven een hoekerschip en daarin liet Brasser zijn zoon achter. Vervolgens heeft hij een venster gebroken van het huis van Phillips van Vliet, op de hoek van de Hoflaan met de Schiedamseweg. Daarna brak hij met "een stijven iseren beytel" een venster van het huis van Dirck Verdoes en klom door het raam naar binnen. Uit dit huis stal hij de volgende zilveren voorwerpen: een schaal, vijf bekers, twee zoutvaten, 15 á 16 lepels en een zilver gevest van een degen. Met dit zilver bij zich heeft Brasser eerst zijn zoon opgehaald en is toen naar huis gegaan. Daar liet hij Jan achter, maar ging zelf weg, het zilver in een zak bij zich. Volgens één van zijn bekentenissen heeft hij de zak met zilver in de weide van Jan de Wit achter een hooiberg in een sloot gesmeten. Maar volgens een andere bekentenis was hij met het zilver bij zich op de zondag van de Schiedamse kermis naar Rotterdam gegaan en heeft hij het zilver bij een uitdrager gebracht. Maar ook die bekentenis trok Brasser weer in, want hij had het gestolen goed op drie verschillende plaatsen in de Delftse Vaart laten zakken. Maar hij kon niet zeggen waar precies hij het zilver in het water had gegooid.

Uiteindelijk bekende hij dat hij de zak met zilver had verzwaard met twee klinkerstenen en die, na terugkeer van zijn laatste visreis in de Haven, onder de brug heeft laten zinken. En bij deze laatste versie bleef hij.

Vervolgens bekende hij zich in zijn cel te hebben verhangen "om soo door de strop den draet sijns levens aff te snijden". En ook bekende hij nog een andere diefstal. Uit een ton vis, die hij in opdracht van een Vlaardingse stuurman in Leiden had moeten verkopen, had hij twee kabeljauwen en 4 gullen gestolen en die voor eigen rekening verkocht.

Hierna memoreerde de officier dat Brasser bij zijn inbraak bij Verdoes de hulp van zijn eigen zoon had gebruikt "een jongen ten vollen nogh geen twaelff jaren out sijnde". Deze "enorme feyten" moesten volgens de officier zwaar worden bestraft en wel, tot afschrik van anderen "metter dood"!

De schepenrechtbank honoreerde de eis van de officier met de uitspraak "dat hij gevangene sal werden gebracht voor den raethuyse deser steede, ter plaetse daer men gewoon is criminele executie te doen, ende aldaer int openbaer aen den galge mette coorde sal werden gestraft datter de dood na volght, met confiscatie van goede-

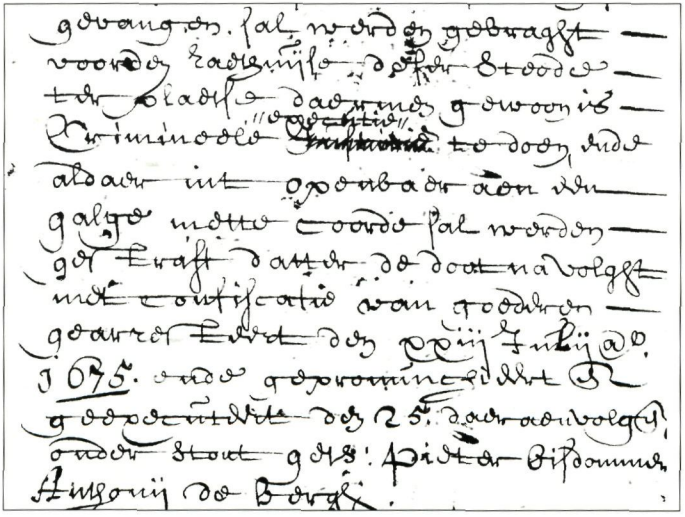

Het vonnis betreffende Jacob Meeszn Brasser, alias Snickman, zoals dat in de Criminele Rollen wordt meegedeeld. (Afbeelding: Stadsarchief Vlaardingen)

ren". Dit vonnis werd uitgesproken op 23 juli 1675, terwijl de executie van Jacob Meeszn Brasser, in de wandeling genaamd Snickman, plaats vond op 25 juli 1675.

Het was een hard vonnis, zeker voor een enkele diefstal, maar de herhaalde ontkenningen, het zich verhangen in de cel, het meenemen van zijn nog zo jonge zoon, het waren allemaal zaken die zwaar wogen. Bovendien blijkt uit een naschrift op het vonnis dat Brasser nog diverse andere "groove en enorme feyten" aan schepenen heeft bekend, maar dat de schepenen "omme redenen" deze feiten niet aan het papier hebben willen toevertrouwen.

Toch zitten er aan dit vonnis nog enkele 'milde' kanten, het is maar hoe je het bekijkt. In het vonnis ontbreekt namelijk het enkele dagen aan de galg ten toon hangen van het lijk, tot afschrik van de Vlaardingse bevolking. Uit "het wegdoen van de doodkist" door de stadstimmerman blijkt dat Brasser's lijk direct begraven is. En dus niet zoals gebruikelijk, pas 's avonds laat in het donker op een burrie naar het 'Verkeerde Kerkhof' gesleept, waar misdadigers werden begraven.

Behalve dat de goederen van Brasser geconfisceerd waren, waren ook de kosten van het 20 dagen durende verblijf in de gevangenis en de "misen", de kosten van het proces, voor rekening van Brasser. Maar omdat die geen middelen had om die te voldoen, kon de baljuw deze kosten verhalen op de Grafelijkheid van Holland, dus zeg maar op de overheid.

Drie dagen na de executie van

Net zoals deze vrouw in Deventer zal Jacob Brasser volgens het vonnis "int openbaar aen de galge mette coorde" zijn gestraft. Door het met een stok aandraaien van het koord achter de galgpaal werd de gevonniste zo gestraft "datter de doot na volght". (Afbeelding uit 'Tussen schandpaal en schavot', Zutphen, z.j.)

Brasser werd stadssecretaris Mr Arnoldus de Vos door de Heren van de Wet aangesteld tot curator in de nagelaten boedel van Brasser. Vanwege de confiscatie diende deze curator alle bezittingen van Brasser te gelde te maken. Met de opbrengst konden de schulden van Brasser worden afgelost. Op 30 december 1675 verkocht De Vos het woonhuis van Brasser. Dit huis stond aan het zogenaamde Koningsveld, zoals een gedeelte van de noordzijde van de Waalstraat bij de Kuiperstraat werd genoemd. Dit huis bracht op de veiling maar 180 gulden op.

Op 20 april 1676 maakte secretaris De Vos de eindrekening op en daaruit blijkt dat de totale opbrengst van de verkoop slechts 220 gulden, 14 stuivers en 6 penningen bedroeg. Het merendeel van de opbrengst ging naar de diverse belastingen die Vlaardingen in die tijd kende, want Brasser had nogal wat schulden gemaakt. Ruim 15 gulden voor de 100e en 200e penning; ruim 22 gulden voor het kaaigeld en 23 gulden voor zeven jaar en twee jaar verhoging van de achterstallige verpondingen. Dit alles betrof het huis aan de Waal. Op het huis drukte voorts een hypotheek van de Diaconiearmen, die uit 1664 dateerde, maar waarop sedert 1666 geen rente meer was betaald. Met een bedrag uit de opbrengst van de verkoop van 200 gulden kon deze hypotheek worden verminderd.

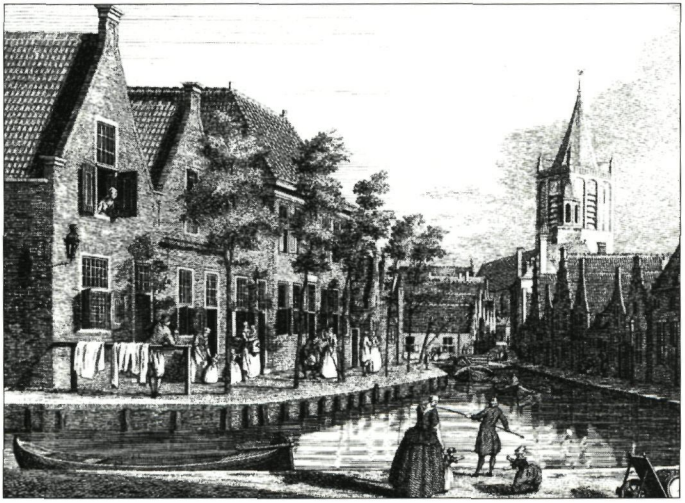

Links het Koningsveld, het noordelijke deel van de Waalstraat, waar de 'Snickman' woonde. Detail van een gravure van Pronk uit 1743. (Afbeelding: Stadsarchief Vlaardingen)

Net als ik, heeft ook u zich natuurlijk allang afgevraagd hoe het zover met Brasser kon komen. Dat hij het niet breed had blijkt wel uit de bovengenoemde schulden. Waarschijnlijk heeft men veel clementie met hem gehad, want alleen al vanwege de verpondingsschuld, een belasting op onroerend goed, kon het huis zonder meer worden verkocht. Dat hij een hypotheek van de Diaconie-armen had zal ook zijn reden wel hebben gehad.

Maar er waren meer armen in die tijd en die gingen niet op rooftocht. Dat Brasser dat wél deed kan als oorzaak hebben dat hij op 10 juni 1675, dus 10 dagen vóór zijn diefstal, zijn al niet gerin-

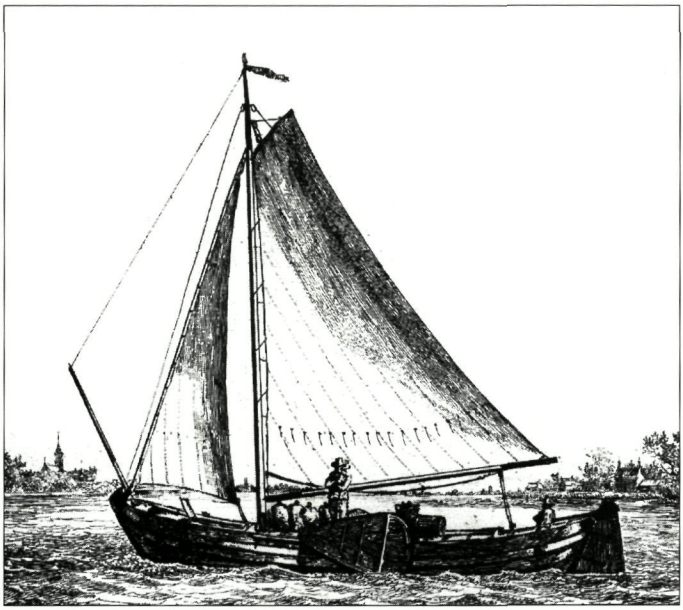

Een scheepje van het type 'Snik' dat Brasser bevoer. (Afbeelding: Stadsarchief Vlaardingen)

ge armoede plotseling nog veel groter zag worden. Het werd Jacob Brasser op die dag namelijk verboden met zijn schuit diverse goederen, zoals bieren, te vervoeren tussen steden en plaatsen waarop vanuit Vlaardingen een marktveer voer! Brasser beconcurreerde kennelijk met zijn schuit de vaste marktschippers. Op overtreding van dit verbod stond een boete van 100 gulden.

Hoewel het al armoe-troef was bij Brasser, kwam daar toen ook nog een vaarverbod bij. Want daarop zal het wel zijn neergekomen, omdat er vanuit Vlaardingen veel marktschuiten voeren. Deze klap ligt waarschijnlijk ten grondslag aan de wanhoopsdaad van Jacob Brasser, in de wandeling genaamd Snickman. Deze bijnaam plaats ik er hier weer bij, omdat we nu de betekenis ervan kennen. Uit het hierbovenstaande blijkt namelijk dat Brasser een schuit bevoer en dat zal er één van het type 'Snik' zijn geweest, een schuit van ongeveer 15 meter lengte die in de binnenwateren of voor de kustvisserij werd gebruikt. Naar het scheepstype werd hij dus "Snickman" genoemd. Dergelijke schepen werden in Vlaardingen overigens gewoonlijk gebouwd op de schuitenwerf aan de Broekkade, die in de tijd van Brasser werd geleid door de scheepstimmerman Ary Oosthoeck.

Het is wat merkwaardig dat over de verkoop van deze schuit door de curator niets werd gemeld. Maar Brasser kan hem ook hebben gehuurd. Dat Brasser "kaaigeld" moest betalen had ook met zijn schuit te maken. In die tijd was de Waal namelijk nog een echt water, dat via de Biersloot uitkwam op de Delftse- of Vlaardingse Vaart. De Waal en de Biersloot vormden toen het vertrek- en aankomstpunt van veel marktschuiten. Een aantal schippers daarvan woonden dan ook aan de Waal of aan de Biersloot, waarbij hun schuit voor het huis lag. En zo dus ook de 'Snik' van Jacob Brasser.

Over de gezinssamenstelling van Brasser weten we al dat hij een vrouw en kinderen had, waaronder een zoon Jan, die op 25 februari 1663 werd gedoopt als zoon van Jacob Meeszn en Geertje Jansdr. Zoals we aan het begin van dit verhaal al zagen, werd Jan in 1678 naar de Oost gestuurd. Een toen gebruikelijk verbanningsoord voor mannen en jongens met wie hier geen huis te houden was. Terecht of niet, zou in dit geval echter wel eens van de gedachte 'zo vader, zo zoon' kunnen zijn uitgegegaan.

Een ander kind was dochter Burchtge, die op 28 december 1664 werd gedoopt. Waarschijnlijk ondertrouwde deze dochter op 21 januari 1691 met Hendrick Corneliszn de Zeeuw. Op die datum ondertrouwde namelijk een Burgje Jacobsdr met deze De Zeeuw. Burgje Jacobsdr Brasser werd onder deze naam in april 1754 begraven.

Van Jacob zelf zijn geen gegevens aangetroffen. We weten zelfs zijn leeftijd niet, die anders meestal wel in de akte van beschuldiging wordt genoemd. Uitgaande van de geboorte van zoon Jan, zou Brasser in 1675 tussen de 35 en 40 jaar kunnen zijn geweest.

De moeder van de kinderen, Geertje Jansdr, wiens achternaam wellicht Varik was, was niet bij de diefstal van Jacob betrokken, want zij is voor 11 december 1666 overleden. Op die datum verscheen Jacob Brasser namelijk voor de Weesmeesters van Vlaardingen om, wegens het overlijden van zijn vrouw, een financiële regeling te treffen voor zijn toen drie minderjarige kinderen. Gezien de opeenvolging van de geboortejaren van de kinderen: Jan: 1663, Burgje: 1664 en het overlijden van hun moeder in 1666, zou het mogelijk kunnen zijn dat Geertje Jansdr in het kraambed is gestorven, terwijl het kind te kort heeft geleefd om nog te worden gedoopt. Dit zou het derde minderjarige kind verklaren, waarvan geen doop werd aangetroffen.

In 1676 had Jacob Brasser echter wél een vrouw, want aan haar werd een "soulagement" betaald "tot lasten van haar gevangenis". Over een eventuele gevangenschap van haar werd overigens verder niets aangetroffen. Deze tweede vrouw van Brasser heeft later nog een keer geld gekregen en daardoor weten we wie die vrouw was. Op 12 november 1678 werd door de vroedschappen goedgevonden dat 15 gulden zou worden gegeven aan "Maertie Cornelisdr, weduwe van Jacob Meeszn Brasser, tot soulagement ende onderhout voor haere kinderen". Het was een éénmalige hulp, want er werd duidelijk gesteld "sonder echter 't toecomende hetselve tot een gevolg te trecken". Deze Maertje Cornelisdr woonde toen in Den Haag, zij zal wegens de schande van de smadelijke dood van haar man Vlaardingen wel zijn ontvlucht. Het geld zou haar in Den Haag worden overgereikt door de baljuw, die ambtshalve toch regelmatig daar was.

Hierna blijft het stil rond deze zaak en daarom besluiten we dit droevige verhaal van Jacob Meeszn Brasser, "in de wandelingh genaemt Snickman". Een verhaal dat uit meer dan drie eeuwen oude stukken uit het stadsarchief naar voren kwam.

Bronnen

De Stadsrekeningen van Vlaardingen zijn te vinden in het archief van de Thesauriers, in dit geval inventarisnummer Archieven Stad Vlaardingen nr 111. (Deze rekeningen van 1573 - 1810 zijn geheel afgeschreven en uitgetypt door de archiefvrijwilliger de heer C. de Jong en daardoor gemakkelijk leesbaar geworden. De afschriften bevinden zich op de studiezaal van het Stadsarchief onder de indexnummers 97-130.)

De Criminele Rollen van Vlaardingen (1594 - 1810) bevinden zich in het Rechterlijk Archief van Vlaardingen, in dit geval onder het inventarisnummer 9.

Het verbod aan Brasser om nog met zijn schuit te varen bevindt zich in het archief van het College van de Wet, Archieven der Stad Vlaardingen, inventarisnummer 35, waarin tevens de afrekening van de curator in Brassers boedel te vinden is.

H. van Toor JZN Distilleerderij BV

is één van de laatst overgebleven ambachtelijke distilleerderijen. Onze meest bekende specialiteiten zijn Schelvispekel, Kandeel, Kaneellikeur, Advocaat, Boerenjongens en Boerenmeisjes.

In Vlaardingen en Schiedam zijn deze produkten o.a. te koop bij de volgende slijterijen:

'De Wijnoogst', Loper 22, Vlaardingen
'De Bourgondiër', Billitonlaan 96, Vlaardingen
'Groenoord', Laan van Bol'Es, Schiedam

Weet u het nog?

Wout den Breems

In het vorige Tijd-Schrift liet ik u twee foto's zien. De ene was gemaakt in het botenverhuurbedrijf van P. Vermaas en de andere was een straatbeeld. De reacties waren deze keer summier. Misschien was het toch lastiger dan ik dacht.

Op de foto van P. Vermaas kwam maar één reactie, maar wel een bijzondere. Mevrouw G. Brommer-van der Stelt uit Vinkeveen was bij een familielid in Vlaardingen op bezoek en herkende haar oom en tante met hun kinderen, het echtpaar Hendrik van der Stelt-van 't Hart uit Maassluis. Vermoedelijk waren deze een dagje uit en zochten zij bij Vermaas een verfrissing. Het gaat hier om de vier personen rechts onder op de foto: de man met de witte hoed, zijn echtgenote en de twee kinderen. Het kindje met de witte muts woont nog in Maassluis. Zij het inmiddels wel wat ouder!

De tweede foto laat de winkel van aardappel- en groentehandel 'De Beijerlander' aan het Westnieuwland zien. Er is al veel afgebroken, ook aan het Sclaavenburg, het straatje rechts.

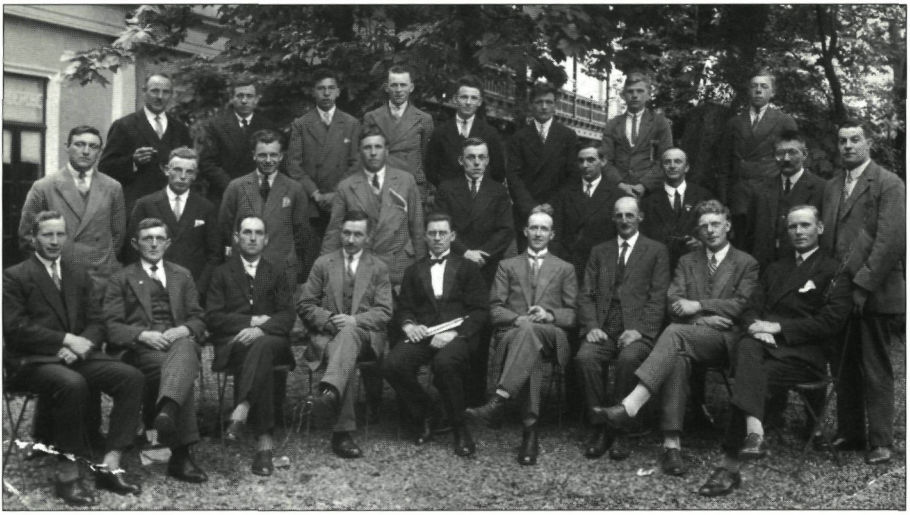

Deze keer weer een portretfoto. De heer Verkuil uit de Rembrandtstraat vroeg mij de foto te plaatsen. Hij dacht dat deze mannengroep het zangkoor 'De Lofstem' moet zijn. Maar het is niet zeker. Wie het wel zeker weet mag het mij melden, maar dan wel graag de namen van de zangers erbij!

Uw reacties graag weer naar Wout den Breems, Arnold Hoogvlietstraat 69, 3134 CB Vlaardingen.

Boekhuis den Draak

Veerplein 33-35 - **Vlaardingen** - (010) 4358822

Voor **studieboeken**: (010) 4600066

nieuw:

S. Minco **Koude voeten** **f 29,50**
Het relaas van de Geus/verzetsman over zijn oorlogservaringen

Frans Assenberg **Uit nood geboren** **f 35,-**
Geschiedenis en renovatie van de Vlaardingse 'Rotterdamwijk'

Lezingen- en excursiecommissie nu samen!

Na het aantreden van het nieuwe bestuur van de HVV was het nodig een aantal taken opnieuw te verdelen. Besloten is om de Excursiecommissie (die door het aftreden van Wolter van de Wetering niet meer rechtstreeks in het bestuur vertegenwoordigd was) samen te voegen met de Lezingencommissie. De hierbij onstane Lezingen/excursiecommissie wordt gecoördineerd door bestuurslid Arie Ouwendijk, bijgestaan door het nieuwe bestuurslid Han van Elk en de zittende commissieleden van beide oude commissies: Max Thurmer en Tineke van der Hoek (lezingen) en Paul Westerdijk en Mar de Baan (excursies).

Najaarsexcursie Westelijk Voorne op zaterdag 27 september

In overleg met Oscar van Asten, Vlaardings lid van de Historische Vereniging Westelijk Voorne en nauw betrokken bij het nieuwe openluchtmuseum 'De Duinhuisjes' in Oostvoorne, is een aantrekkelijk programma opgesteld. Zoals gebruikelijk wordt de excursie in het najaar met eigen vervoer gemaakt.

We verzamelen om 10.00 uur op de parkeerplaats van het Holy Ziekenhuis aan de Holysingel. Deelnemers zonder auto kunnen dan de nog lege plaatsen bij de deelnemende automobilisten innemen. Om de vervoerskosten eerlijk te verdelen betalen zij voor het meerijden *f* 10,- per persoon aan hun chauffeur, hetgeen neerkomt op één dubbeltje per gereden kilometer.

De tocht voert allereerst naar Rozenburg, waar we vanaf de strekdam tussen de Nieuwe Waterweg en het Calandkanaal een uniek uitzicht hebben op het 'sluitstuk' van de Deltawerken: de op 10 mei j.l. geopende Stormvloedkering nabij Hoek van Holland.

Vervolgens gaan we naar het oudste onderdeel van deze excursie: de ruïne van de in de 12e eeuw door de Heren van Voorne gestichte Jacoba-burcht in Oostvoorne. In 1934 werden deze resten van de burcht, die op een omgrachte, door mensenhanden opgeworpen heuvel

Reconstructietekening van de Jacoba-burcht in Oostvoorne. De overblijfselen daarvan zullen tijdens de Najaarsexcursie bezocht worden.

lag, blootgelegd. Het bleek een zware donjon (hoofdtoren, tevens laatste toevluchtsoord van een burcht) te zijn, met daar omheen de funderingen van een ongeveer cirkelvormige ringmuur, voorzien van een zware vierkante poorttoren, alsmede nog een aantal specifieke burchtresten. We zullen er -aan de hand van een geluidsband- het nodige over te weten komen!

Na een 'koffiestop' brengen we een bezoek aan wat wellicht 'Neerlands jongste Openluchtmuseum' genoemd mag worden: Openluchtmuseum 'De Duinhuisjes'.

In de omgeving van de Tenellaplas werd zo'n 10 jaar geleden een z.g. 'Duinhuisje' (in vroeger tijden het onderkomen van een -kleinschalige- landbouwer) van de afbraak gered door een groep mensen die zich verenigden in de Historische Vereniging Westelijk Voorne. Daarna werden nog twee van dergelijke huisjes steen voor steen verplaatst en daarmee van de ondergang gered. Ook allerlei voorwerpen die men op de erven rond de huisjes vond werden in oude glorie hersteld en de huisjes werden authentiek ingericht, zoals zij in de periode 1850 - 1940 in gebruik waren. De vereniging telt thans circa 800 leden, waarvan er velen zich inzetten voor het museum. Een bijzonderheid is, dat zij zich een aantal keer per jaar voor de bezoekers kleden in de stijl van de vroegere bewoners. Speciaal voor ons bezoek wordt -voor het laatst dit jaar- ook deze authentieke sfeer weer opgeroepen! En om nog even terug te denken aan het bezoek aan de ruïne van Oostvoorne: een maquette van de burcht, maar dan in volle glorie, staat er eveneens tentoongesteld.

Na dit bezoek rijden we naar het laatste hoogtepunt van deze veelzijdig excursie: het droogdok Jan Blanken in Hellevoetsluis. Blanken, waterstaatkundig ingenieur, begon met de bouw ervan in 1800. Het werd aangelegd in het verlengde van de Haven, in het noordwestelijk bastion van de vestingwerken van deze voormalige oorlogshaven van de Staten van Holland. Het dok is een hoog vierkant gebouw met diepe kelders, waarin 9 pompen staan die door een stoomgemaal (één der eersten in Nederland) werden aangedreven. Het werd afgesloten met een 'bateauporte' ofwel schipdeur, een plomp houten 'schip', dat men door het vol

Openluchtmuseum 'De Duinhuisjes', één van de reisdoelen van de Najaarsexcursie.

te pompen op de drempel van het droogdok kon laten zakken. Het pomphuis is in de loop der tijd verdwenen, maar het pas in 1823 voltooide dok is nog steeds intact. Er is zelfs een stichting voor het behoud ervan opgericht en enkele vrijwilligers daarvan zullen ons rondleiden. Tevens drinken we er koffie met dok-cake....

Omstreeks vier uur wordt dan de excursie afgesloten. Een ieder kan op eigen gelegenheid, rechtstreeks of met een omweg, naar Vlaardingen terug.

De kosten voor de entreegelden en de twee genoemde consumpties zijn *f* 8,- per peroon voor leden en huisgenoten en *f* 12,- voor niet-HVV-leden. De eventuele kosten voor vervoer (zie eerder) en een lunch in de middagpauze (waarvoor uiteraard ook gewoon een lunchpakket kan worden meegenomen!) zijn hier dus niet in begrepen.

U kunt u opgeven bij Arie Ouwendijk, telefoon tijdens kantooruren: 435 3322, of 's avonds vanaf 19.00 uur: 434 2474. Gelijktijdig dient u het verschuldigde bedrag over te maken op giro 750978 t.n.v. penningmeester HVV te Vlaardingen, onder vermelding van 'Najaarsexcursie '97'.

Lezingen

Het samenstellen van het lezingenprogramma voor het komende winterseizoen vordert al aardig. We hebben nog niet voor alle avonden alles rond, maar wat vaststaat, leest u hieronder.

Vooraf nog de volgende opmerking. Het is het afgelopen seizoen wel eens voorgekomen dat het bij drukbezochte lezingen moeilijk of in het geheel onmogelijk was voor de laatkomers om nog een plaats te vinden. Vooral voor toehoorders die moeilijk ter been zijn is dat erg vervelend. Met ingang van het nieuwe seizoen kunnen daarom minder mobiele leden van de HVV op de dag van de lezing tussen 10 en 4 uur hun naam, lidnummer (dat staat op het etiket van Tijd-Schrift) en het aantal personen doorgeven (telefoon 435 3322 - alléén op die datum, die tijd en op dat nummer!!), dan proberen wij tot vijf minuten voor aanvang een plaatsje voor u vrij te houden!

Dinsdag 23 september: de oude Hoogstraat

Hoe is deze 'slagader van de stad' ontstaan, maar vooral: wie woonden en werkten er zoal. Dat zijn de ingrediënten van deze avond, waarbij de heer L.A.M. Bracco Gartner (die er vele jaren heeft gewoond en gewerkt) aan de hand van een groot aantal dia's zijn jeugdherinneringen en anekdotes zal vertellen. Herinneringen die hij vast met vele Vlaardingers deelt, daarom hebben we de grote zaal van Gebouw Triangel gereserveerd!

Wie nog dia's van panden en gebeurtenissen in de Hoogstraat heeft (van lang geleden tot heel recent) wordt opgeroepen om zich zo snel mogelijk bij Arie Ouwendijk te melden (435 3322, kantoortijd), zodat die plaatjes niet meer gemaakt behoeven te worden! (uw naam op de raampjes, s.v.p.).

De zaal gaat open om kwart voor acht en de avond begint om acht uur.

Dinsdag 28 oktober: Patrimonium

In 1911 werd de Vereeniging tot verbetering der Volkshuisvesting 'Patrimonium's Woningen' opgericht. Wij hebben de huidige directeur, de heer B.C. Pluimer, bereid gevonden om op deze avond over de ruim 85-jarige levensloop van het thans 'Patrimoniums Woningstichting' geheten bedrijf te komen vertellen.

De plaats van de bijeenkomst is nog niet definitief bekend, maar het zal waarschijnlijk de recreatiezaal van de Marnixflat zijn. De aanvang is 20.00 uur (zaal open vanaf 19.45 uur).

De voorbereidingen voor de avonden in november (waarschijnlijk de 25e) en januari (waarschijnlijk de 27e) zijn nog niet geheel afgerond. Hierover leest u in het volgende Tijd-Schrift meer.

Dinsdag 27 februari 1998: de Rabobank

In 1998 bestaat de landelijke Rabobank-organisatie (als we er haar voorgangers/fusiepartners 'Cooperatieve Boerenleenbank' en 'Raiffeissenbank' erbij rekenen) 100 jaar. Reden genoeg om daar aandacht aan te besteden, en dan speciaal met betrekking tot de geschiedenis van deze bank in Vlaardingen. Directeur P. Pouwel zal in de bedrijfskantine van de Rabobank aan het Veerplein één en ander uit de doeken doen.

Dinsdag 24 maart 1998: Algemene Ledenvergadering

Deze zal weer gehouden worden in Wijkcentrum Holy. Na het huishoudelijke gedeelte besteden we -na de pauze- aandacht aan het feit dat Vlaardingen 725 jaar Stadsrechten heeft. Er zijn drie invalshoeken: allereerst natuurlijk Floris de Vijfde, die de Stadsrechten aan Vlaardingen verstrekte, maar ook de Stadsrechten zelf, die dus al 725 jaar bij Vlaardingen rusten. Een derde onderdeel is een soort reünie, om terug te kijken naar het V-7-feest in 1973, toen onze stad haar 7e eeuwfeest beleefde.

Wie over één van deze onderwerpen een (kleine) bijdrage kan leveren, wordt van harte uitgenodigd om zich in de komende tijd aan te melden bij één van de leden van de Lezingen/excursiecommissie, of telefonisch: 435 3322 (overdag) of 434 2474 ('s avonds). Meer informatie vindt u in het volgende Tijd-Schrift.

Ten slotte zouden we graag van u willen weten of de terugkeer van de lezingen naar voornamelijk de dinsdagavond een goede keuze is. De donderdag-lezingen vielen namelijk nog wel eens samen met de avonden die de Vrienden van het Visserijmuseum belegden. Indien u hiermee echt problemen hebt, laat dan wat van u horen. Graag een (kort) briefje naar Arie Ouwendijk, p/a. Kortedijk 16-a (naast de molen), 3134 HB Vlaardingen.

Aanbieding Jaarboeken en Tijd-Schriften

Zolang de voorraad strekt zijn, alleen voor leden van de vereniging, de volgende publicaties in de aanbieding.

Historisch Jaarboek

1977- 1989	*f* 7,50 per stuk (beperkt aantal)
1991	*f* 15,00
1992	*f* 17,50
1993	*f* 17,50
1994	*f* 17,50
1995	*f* 20,00
1996	*f* 22,50

De jaarboeken 1982, 1985 en 1990 zijn uitverkocht.

Tijd-Schrift

De nummers 47 en 49 t/m 62: *f* 4,00 per stuk, nrs 48 en 63: *f* 7,50 per stuk.

Verkrijgbaar aan de boekentafel of bij het adres losse verkoop (zie het Colofon).

tapijt - gordijnen -
vinyl - zonwering

Hofman
Stoffering
Markt 3, Vlaardingen
telefoon 010 - 4351073

Bergoss
Desso
Parade
Silvester
Bonaparte
Holland Haag

GOEDE KEUS, BETER GELEGD!

Boekbespreking

Uit nood geboren, door Frans W. Assenberg.
Verkrijgbaar in de Vlaardingse boekhandel voor f 35,-

Na het boek van Klaas Kornaat over Patrimonium, waarover ik in het vorige Tijd-Schrift schreef, nu weer een boek over woningbouw in Vlaardingen. Dit maal echter één specifiek project: de 410 semi-permanente woningen in de Babberspolder, bedoeld als onderkomen van Rotterdammers die bij het bombardement in de Meidagen van 1940 hun woning hadden verloren. Ondanks alle problemen om in de oorlogsjaren voldoende en goede materialen te verkrijgen hebben de huizen het uiteindelijk toch ruim 50 jaar uitgehouden, veel langer dan aanvankelijk was voorzien. De materiaal-problemen waren echter niet het enige waar de gemeente Vlaardingen, vooral in de persoon van ir. Kolpa, mee te kampen had. Het boek biedt een uitgebreide beschrijving van de vele controversen die er waren tussen de bouwer en de directie (de gemeente). Wat dat betreft wordt er naar mijn smaak nogal eens wat te veel in detail getreden. Op een gegeven moment duizelt het de lezer van de getallen en rekeningen. Afgezien daarvan biedt het boek een interessant beeld van het 'gewone' leven tijdens de oorlogsjaren en van de totstandkoming van een groot bouwkundig werk in die tijd. De vele foto's laten de verschillende fasen van de bouw ook fraai zien.

Van historische waarde is ook dat dit project leidde tot de oprichting van de Gemeentelijke Woningstichting. Ook de geboorte van deze overheidsinstelling staat gedetailleerd beschreven, inclusief de invulling van de functie van Woninginspectrice, een in Vlaardingen nieuw, maar al snel hoog gewaardeerd fenomeen.

(Eric van Rongen)

Reisbureau & Touringcarverhuur ANDERSON
Van Hogendorplaan 69-a, Vlaardingen

* Verhuur van luxe touringcars. Ook kompleet verzorgde dagtochten voor familie en vereniging.
* Modern reisburo. Altijd last-minute reizen.

Bel 010 - 471 14 47

Uw boekhandel in Vlaardingen-Holy

Literatuur
Spanning en Detectives
Kookboeken
Tuinboeken
Tijdschriften
Wenskaarten
Schrijfwaren
PARKER-pennen
Rookwaren
Handenarbeid

AART PONTIER BV
boek en kantoor
DE LOPER 11-13
VLAARDINGEN
tel. 010 - 474 32 15

Alles weten over lijfrente? VSB Bank. Ook uw bank voor 'n zekere toekomst.

VSB•BANK
Daar kom je verder mee.

P.A. van der KOOIJ

Vlaardingen: Showroom, Kethelweg 24,
telefoon (010) 434 07 22

De auteurs van deze aflevering

Jan Dessens (1933) begon in 1947 met werken als loopjongen bij drukkerij Dorsman en Odé. Via een kortstondige betrekking bij electricien Arie Stam kwam hij in dienst bij (koper)smid Joop Poulisse. Daar heeft hij meegewerkt aan veel kunstsmeedwerk, o.a. van het (destijds) nieuwe deel van het stadhuis. In 1956 emigreerde hij naar Australië en sindsdien is hij niet meer in Nederland geweest. Met behulp van een 50-jaar oud Kramers woordenboek heeft hij in zijn moederstaal zijn herinneringen aan de Struyckstraat op papier gezet.

Matthijs A. Struijs (1939) begon eveneens op 14-jarige leeftijd zijn werkzame leven, in het boekdrukkersvak. Vijftien jaar later stapte hij over naar de cliëntenregistratie van een bank. Vanwege zijn belangstelling voor geschiedenis in het algemeen en die van Vlaardingen in het bijzonder, werd hij in 1978 aangesteld als atlasbeheerder en bibliothecaris bij het Stadsarchief Vlaardingen. In die functie ontwikkelde hij zich tot een geschiedkundig veelschrijver. Hij publiceerde vele artikelen, o.a. in Tijd-Schrift, en heeft diverse Vlaardings-historische boeken op zijn naam staan. Het meeste recente is het standaardwerk over de Vlaardingse scheepswerven.

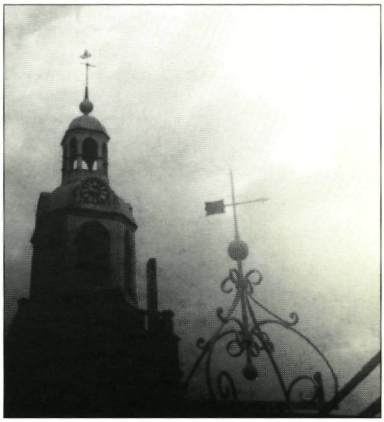

Foto boven: Siersmeedwerk van het Stadhuis, gemaakt door de firma Poulisse.
Foto onder: In november 1956 installeerde Jan Dessens de windvaan op het stadhuis. (Foto's: Jan Dessens, Fryerstown, Australië)

SIGILLVM·OPIDI·DE·VLARDIRGHE